

1. ในงานแต่งหญิงเมียนทุกคนจะใส่ชุดประจำเผ่า ลวดลายอันวิจิตรของกางเกงเป็นงานฝีมือ ผู้หญิงเมียนทุกคนปักเป็นตั้งแต่เริ่มสาว
2. คนศรีเมียนกับขบวนพิธีส่งเจ้าสาว ในงานแต่งที่หมู่บ้านตีนดอยยาว
3. ขบวนส่งเจ้าสาวเริ่มออกจากบ้านเมื่อเย็นย่ำ

เลียบดอยยาว (2) เล่าวิถีวัฒนธรรม...

บนก่อนวันที่เราจะออกกลับจากหมู่บ้าน ในวงข้าวมีอันนี้ พี่ซูหมวงนับนิ้วแล้วบอกกับเราว่าพรุ่งนี้เป็นวันเลี้ยงผี และหลังจากวันเลี้ยงผีหนึ่งวันห้ามคนเข้า-ออกหมู่บ้าน จึงเป็นอันว่าเราต้องอยู่ในหมู่บ้านต่อไปอีก 2 วัน

ถ้าถามถึงลัทธิหรือความเชื่ออันเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของคนเมียน ก็ตอบได้ว่านับถือผี ชนเผ่าเมียนมีความคิดความเชื่อที่ผูกพันอยู่กับผีบรรพบุรุษ ผีป่าผีไร่ ซึ่งผีป่านั้นเชื่อกันว่าเป็นผู้คุ้มครองดูแลชุมชน คลบันดาลให้ฝนฟ้ามาตามฤดูกาล พิษพรรณแดงงอกงามได้ผลดี ปกป้องรักษาทุกคนให้รอดพ้นจากภัยอันตราย

รุ่งเช้า พี่ชูหมวงกับกลุ่มชายฉกรรจ์ในหมู่บ้านที่ถูกคัดเลือกให้เข้าร่วมพิธี ตามหมอผีเข้าไปในป่าต้นน้ำเหนือหมู่บ้าน พร้อมด้วยเครื่อง เช่น ไห้ว หมู ไก่ เหล้าป่า

ปกติการเลี้ยงผีป่าก็กระทำกันทุกปีอยู่แล้ว แต่เป็นพิธีเล็กที่เลี้ยงด้วยไก่และเหล้าป่า 3 ปีจึงจะทำพิธีใหญ่กันคราวหนึ่ง ปีนี้เป็นปีครบรอบการเช่นไหว้จึงต้องใช้หมูตัวใหญ่ และเดนขานที่เหลือจากการประกอบพิธีกรรม คนที่เข้าร่วมพิธีกินกันได้เท่าใดก็กิน ส่วนเหลือจะไม่มีการนำกลับเข้าหมู่บ้าน ต้องปล่อยทิ้งไว้ที่นั่น

ใจจริงผมอยากติดตามไปดูพิธีกรรมด้วย แต่พี่ชูหมวงบอกว่าการเลี้ยงผีป่าเป็นพิธีศักดิ์สิทธิ์และเคร่งครัดมาก ผู้หญิงห้ามเข้าบริเวณพิธี คนนอกก็เข้าไม่ได้ หรือแม้กระทั่งคนในหมู่บ้านที่ไม่ใช่คนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกก็ไม่มีสิทธิ์เข้าไปเด็ดขาด ผมจึงหมดข้อโต้แย้ง

“ถ้าพรุ่งนี้มีคนเข้าหรือออกจากหมู่บ้านจะว่ายังไงครับ” ผมถามพี่ชูหมวง เมื่อแกกลับมาจากประกอบพิธีตอนสามทุ่มกว่า

“โอ้ ไม่ได้เลย จะเป็นใครก็เข้ามาไม่ได้ ที่ปากทางเข้าหมู่บ้านก็ทำตะแหว่ ปิดทางไว้แล้ว ถ้าใครฝ่าฝืนเข้ามา ก็จะต้องรับผิดชอบหมู่บ้านทั้งหมดเลย ถ้าหากว่าอาเพศเหตุร้ายเกิดขึ้นกับหมู่บ้าน” พี่ชูหมวงยืนยันถึงกฎจารีตของพิธี พร้อมทั้งอธิบายต่อไปว่าพรุ่งนี้คนในหมู่บ้านจะไม่ออกไปไหน ถือกันว่าหลังวันเลี้ยงผีเป็นวันว่าง และทุกคนก็สบายใจแล้วเมื่อได้เลี้ยงผี เพราะเชื่อว่าผีจะคุ้มครองดูแลหมู่บ้านให้สมบูรณ์เฟื่องฟูตลอดปี แต่ทั้งนี้จะต้องไม่มีใครทำผิดกฎของพิธี การห้ามคนเข้า-ออกหมู่บ้านจึงเป็นเรื่องสำคัญที่สุด

การถือผีเป็นวิถีความคิดความเชื่อแห่งเผ่าพันธุ์ที่ยังยึดถือกันอย่างเหนียวแน่น ความศรัทธาต่อผีป่าผีบ้านทำให้เขานอบน้อมยำเกรงต่อธรรมชาติ อันนำไปสู่การดำเนินชีวิตที่สอดคล้องและสัมพันธ์กับสรรพสิ่งแวดล้อม จากนั้นความยั่งยืนของชุมชนและระบบนิเวศนั้นก็ตามมา

ที่ภูสันพ.ศ.นี้ แสงไฟ (ฟ้า) ยังไม่อาจรุกไล่ ‘ผี’ ออกไปจากความผูกพันของคนเมี่ยน

“**พ** รุ่งนี้มีงานแต่งที่น้ำกี เป็นการแต่งงานตามประเพณีคนเมี่ยน” พี่ชูหมวงบอกข่าวกับเราอีก ในวันก่อนที่เราจะออกกลับครั้งที่สอง เรายืดเวลากลับออกมา 2 วันแล้ว ด้วยติดพิธีเลี้ยงผี แต่ก็ตกลงกันว่าจะยืดต่อไปอีกวัน เพราะคิดว่ามันคุ้มที่จะได้สัมผัสสิ่งที่ไม่เคยพบเห็น

4. แม่กับลูก

5. รอยยิ้มของเจ้าสาวในวันวิวาห์

6. เจ้าสาวกับเพื่อนเจ้าสาวรอเวลาส่งตัวเข้าบ้าน อยู่ในเพิงพัก ผ้าขาวผ้างแดงที่พันตัวกับเครื่องประดับเงินเป็นสัญลักษณ์ที่บอกว่าเธอคือเจ้าสาว

อีกทั้งปีกนกแว่นจระก็ไม่ควรถูกกักด้วยกรงแห่งเวลา

รุ่งขึ้นเราเดินทางไปบ้านน้ำกักตั้งแต่เที่ยง ซึ่งยังไม่ถึงเวลาพิธีของงานแต่งงาน เราจึงมีโอกาสได้พูดคุยกับชาวบ้านและเดินดูอะไรในหมู่บ้านไปตามเรื่อง

งานแต่งงานของคนเมียนจัดกันถึง 3 วัน ครอบครัวเมียนจะรับสะใภ้เข้าบ้านเหมือนคนจีน พิธีวิวาห์จึงจัดที่บ้านเจ้าบ่าว เช้าวันแรกของงานจะเป็นการตระเตรียมอาหารสถานที่ ต้มเหล้า หุงข้าว ฆ่าหมู เพื่อเข้าพิธีแต่งงานที่มีขึ้นตั้งแต่เย็นย่ำเป็นต้นไป

สำหรับสินสอดที่เจ้าบ่าวจะต้องให้แก่พ่อแม่ของเจ้าสาว นิยมจ่ายเป็นเงินแท่ง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสมบัติเก่าแก่ที่ตกทอดกันมา หากไม่มีเงินแท่งจะให้เงิน (บาท) ก็ได้

รับรองแขกด้วยเหล้าต้มและน้ำชา ที่ลานต้อนรับเจ้าสาว

หรือถ้าไม่มีจ่ายก็ใช้การทำงานแทนสินสอดเป็นเหมือนซื้อตัวฝ่ายหญิง เพราะหลังแต่งงานต้องมาอยู่บ้านฝ่ายชาย ประณิบัติสามีและเลี้ยงดูพ่อแม่ของสามีตลอดไป

อีกหลายชั่วโมงกว่าจะถึงฤกษ์พิธี ผมใช้เวลาของยามบ่ายเดินเล่นในหมู่บ้าน ตอนที่มาสำรวจหาพื้นที่ตั้งค้ายน้ำกักก็เป็นหมู่บ้านหนึ่งที่เรามา ในคราวนั้นจำได้ว่าข้างหมู่บ้านมีบ่อน้ำร้อน จึงสอบถามกับวัยรุ่นในหมู่บ้าน เขาหลายคนออกปากว่าจะพาไป เราตกลงทันที พี่เป่าหัวเหล้าต้มติดมือไปสองขวด อุดมบอกว่าเตี้ยจะยกกับแก้มตามไป ต้นชวนผมขึ้นมอเตอร์ไซด์เขานำพวกไปก่อน

น้ำพุร้อน ถูกปรับให้เปลี่ยนหน้าไปจนผมจำไม่ได้พื้นที่โดยรอบถูกตัดตากจนราบเตียน สร้างซุ้มดอกเห็ดเพิงจอดรถ ห้องน้ำห้องส้วมอย่างหรู ริมธารน้ำถูกขุดเป็นบ่อกักน้ำร้อน ชำธารไปอีกฝั่ง เป็นบ้านพักแบบบังกะโลข้างกันเป็นห้องอาบหน้าแร่แบบอ่างแช่ 2 หลัง แบบฝักบัวและแบบตักอาบอีกหลัง ทุกหลังเป็นอาคารซีเมนต์ทั้งหมดนี้เพื่อนชาวเมียนบอกว่าเป็นบ่อต.ใช้งบประมาณไปล้านกว่าบาท

ความสนใจของผมไม่ได้อยู่ที่เรื่องรับเหมาแก๊งกำไรอันเป็นเรื่องเหลวแหลกที่แพร่ไปจากเมือง แต่อยู่ที่ประเพณีดั้งเดิมของพวกเขา ที่มันงงตามกว่ามากมายนัก ระหว่างแก๊งเหล้าผมจึงชวนคุยถึงเรื่องของหนุ่มสาวก่อนที่จะมาถึงวันวิวาห์

เขาช่วยกันเล่าและแย่งกันเล่า การจีบสาวของหนุ่มเมียนไม่จำเป็นต้องแอบผู้ใหญ่ อีกทั้งยังไม่ต้องซุ่มซ่อนพ่อแม่หรือญาติของฝ่ายหญิง หากหมายตาสาวคนไหนไว้ เสร็จจากงานไรในกลางวัน พ่อค้าลงก็ไปหาสาวที่บ้านซึ่งไม่ใช่เข้าหาแบบโจ่งแจ้งด้วยก่อนอื่นต้องรู้ว่าสาวเขาอนตรงไหน เพราะถ้าเข้าหาผิดที่เจอกับพ่อหรือแม่ก็เป็นอันวงแตก พ่อรู้ก็เข้าไปเคาะข้างฝา ขอคุยกับสาว ถ้าสาวไม่เล่นด้วยก็จะบอกให้หนุ่ม

กลับไป แต่ถ้าสาวชอบก็อาจให้หนุ่มเข้าไปหา และสามารถนอนค้างกับสาวได้ พ่อแม่ฝ่ายหญิงจะไม่ว่าไม่ห้าม

การตั้งท้องหรือมีลูกก่อนแต่งงานจึงเป็นสิ่งธรรมดาไม่ถือเป็นเรื่องคิดแปลก เพื่อนหนุ่มบางคนที่นั่งคุยอยู่กับผมก็มีลูกแล้วทั้งที่ยังไม่แต่งงาน ในวันแต่งงานเจ้าสาวบางคนจึงเข้าพิธีโดยมีเจ้าหนูวัยหลายขวบกระเตงมาด้วย

ซึ่งสักก่อนห้ามไม่อยู่ในพหุนานุกรมของคนเมียน ข้อสำคัญก็คือลูกผู้ชายเมียนจะต้องรับผิดชอบต่อสิ่งที่เขากระทำ

เย็นย่ำตะวันรำไรกับดอกเลา ในหมู่บ้านเสียงปี

กลองของพิธีวิวาร์ห้าเพชมาทับสายลม เราโยกย้ายตัวเอง จากซุ้มดอกเห็ดริมบ่อน้ำร้อน เข้ามาหมู่บ้าน ที่ลานรับ เจ้าสาวดูริยางค์ของพิธีกำลังโหมโรงรถฤกษ์ยาม

วงดูริยางค์ถือเป็นตัวชูโรงในขบวนพิธีสังเจ้าสาว เหมือนกับวงกลองยาวนำขบวนขึ้นหมาก วงประกอบด้วย เครื่องดนตรีเมียน 4 ชิ้น คือ ปี่เมียน เป็นชิ้นหลักตัวนำ ของวง กลองหนังวัว ให้เสียง ตึง ตึง ระทึกใจ ฉาบ เสียง เร่งเร้าใจ และฆ้อง ให้เสียงกังวานเยือกเย็น

เนื่องจากเจ้าสาวกับเจ้าบ่าวเป็นคนหมู่บ้านเดียวกัน อีกทั้งบ้านก็ใกล้กัน ขบวนแห่จึงต้องเลาะเลียบบอกไปริม ปานอกหมู่บ้าน เพื่อให้การเข้าออกถูกต้องตามทิศ โดยมีปี่ กลองเป็นผู้นำทางและนำขบวน

พอได้ฤกษ์งามยามดี เจ้าสาวก็ออกมาจากบ้าน ขนบ ข้างด้วยเพื่อนเจ้าสาวสองคน ถึง ลานบ้านก็ถูกห้อมล้อมด้วยขบวน แห่ ซึ่งเป็นญาติของเจ้าสาวที่ร่วม กันไปส่งเจ้าสาวเข้าวิวาร์ และส่ง ไปสู่การครองชีวิตคู่...

ในวันพิเศษของชีวิตเจ้าสาว จะแต่งเสื้อผ้าและสวมใส่เครื่อง ประดับอย่างงดงามที่สุด เสื้อผ้า ประจำเผ่าชุดใหม่ ลวดลายงาม ระยับ แต่งประดับด้วยเครื่องเงิน แพรพรราวไปทั้งร่าง มีผ้าขาว ผ้าแดงพันไหล่และอก เพื่อเป็น สัญลักษณ์ว่าคนนี้คือเจ้าสาว

ส่วนผู้หญิงเมียนที่มาร่วมงานแต่ง ก็สวมใส่ชุด ประจำเผ่าอย่างเต็มรูปกันทุกคน เสื้อสีดำมีฟู่สีแดงจากคอก ยาวลงมาถึงอก กางเกงปักลายอย่างวิจิตรอันเป็นลวดลาย เฉพาะของเผ่าที่สืบทอดกันมา เป็นดอกเป็นลายที่ปักด้วยมือ อย่างประณีตงดงาม ถ้าหากซื้อขายกันก็ตกตัวละครึ่งหมื่น และยังมัดสีดำปักลายเป็นผ้าโพกหัวกับพันเอวอย่างละหมื่น รวมทั้งชุดแล้วราคาเป็นหมื่นหรือถึงหลายหมื่นบาท

ก่อนขบวนเจ้าสาวจะเข้าบ้านเจ้าบ่าว จะต้องผ่าน ลานต้อนรับเจ้าสาว ตรงนั้นญาติเจ้าบ่าวจะมานั่งรอรับ

เจ้าสาว เตรียมจอกน้ำชาและเหล้าต้มมารับรองแขก ผู้ใหญ่ฝ่ายเจ้าบ่าวกับฝ่ายเจ้าสาวสนทนาวิสาสะกัน จากนั้นขบวนก็เคลื่อนสู่บ้านเจ้าบ่าว

ถึงบ้านเจ้าบ่าวแล้วเจ้าสาวเชื่อว่าจะได้เข้าบ้านทันที ฝ่ายเจ้าบ่าวได้สร้างเพิงเล็ก ๆ ติดกับบ้านเอาไว้ให้ เจ้าสาวต้องนอนพักอยู่ตรงนี้อีกคืนหนึ่ง ตีสามของวันใหม่ จึงจะถึงพิธีสังตัวเจ้าสาวเข้าบ้าน

ขบวนส่งเจ้าสาวสลายไปเมื่อเจ้าสาวเข้าที่พัก ผู้หญิงแยกไปจัดเตรียมสำหรับกับข้าวรับแขก พวกผู้ชายก็ แยกย้ายกันเป็นกลุ่ม ๆ บ้างนั่งคุยกัน บ้างก็ปล่อยอารมณ์ เบิกบานอยู่กับอินดั่ง ซึ่งก็คือการสูบกถ้อง ตัวอินดั่งทำ ด้วยไม้ไผ่บ้องเท่านั้น มีก้านกรวยเสียบข้าง เต็มน้ำลางกัน

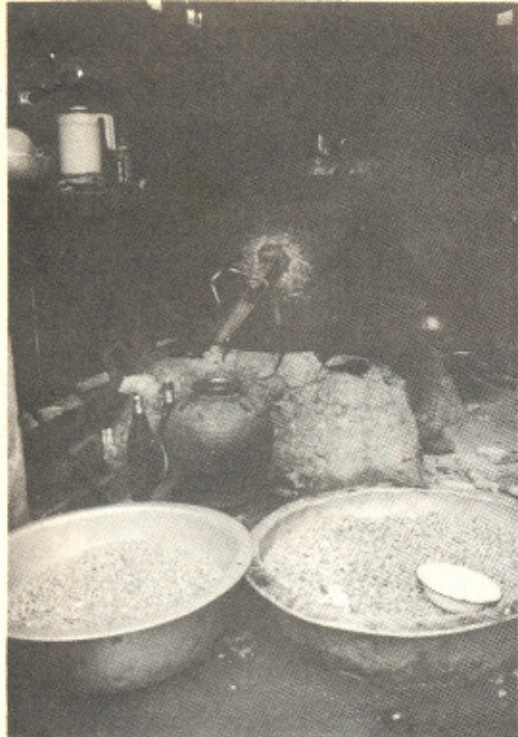

บ่อน้ำร้อน บ้านน้ำทิพย์ หลังถูกปรับแต่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแบบทันสมัย

กระบอก รูปร่างและการใช้เหมือนกับบ้องกัญชาทุกประการ ต่างกันก็แต่ขนาดและยาที่ใช้เสพ

คนเมียนเชื่อว่าการสูบบุหรี่ด้วยอินดั่งควันยาได้ ผ่านน้ำ พิษร้ายของยาได้ถูกน้ำกรองไปหมดแล้ว เหลือแต่ รสละเมียดของยาคุณคุณน้ำตาล ที่ไม่เป็นอันตรายต่อร่างกาย

เมื่อโต๊ะจัดเลี้ยงถูกนำอาหารมาวางเทียบพร้อม แยก ก็ถูกเชิญเข้านั่งโต๊ะ เมนูอาหารเป็นหมูทั้งสิ้น ทั้งเนื้อ กระดูก เครื่องใน ไนงานแต่งทุกงานหมุดอยจะถูกเชือดไม่น้อยกว่า 5 ตัว ถ้าเป็นงานใหญ่ก็จะมากกว่า 10 ตัวขึ้นไป เพื่อมา ประกอบอาหารเลี้ยงแขกหรือ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาหารจัด

▲ หมอมีกำลังเช่นไหว้บรรพบุรุษในบ้าน
◀ การต้มเหล้า

ทั้งรสและกลิ่น คนพื้นถิ่นเขากินกันอย่างเอร็ดอร่อย แต่คนที่คุ้นเคยกับรสเผ็ดของพริก กลิ่นหอมของกะเพรา และกลิ่นรุนแรงของกระเทียมเช่นพวกเรา ต้องถือว่าเป็นรสชาติแปลกใหม่ที่ยังไม่เจนนั่น

เสร็จจากเลี้ยงแขกก็รอเวลาที่ส่งเจ้าสาวเข้าบ้าน ในอีกเกือบ 10 ชั่วโมงข้างหน้า วงโฮโล ถั่วโป และวงเหล้าเกิดขึ้นมาโดยตัวของมันเอง เพราะถ้าให้นั่งกันเฉย ๆ ไม่มีสิ่งผ่อนคลายใครจะนั่งเฝ้ารออยู่ได้ทั้งคืน ก็เล่นกันประสาชาวบ้าน วัตถุประสงค์กันแบบไม่ต้องหือต้องโกง ตอลมหายใจให้ราตรีมีชีวิตชีวาอยู่จนล่วงฤกษ์พิธีส่งตัวเจ้าสาว

ตื่นตี ๓ เด็ก ๆ หลายคนหลับไปแล้ว ทั้งในอ้อมอกของแม่ บนแคร่ไต้ถุน จนถึงฟูกนอน ผู้เฒ่านั่งวงหวายอยู่ในเต็นท์โรงเลี้ยง บางคนเมามายด้วยฤทธิ์เหล้าต้ม มีทั้งคนมือขึ้นและเสียหัวออกมาจากวงพนัน ไม่มีใครใส่ใจกับเวลาที่ล่วงเลยไปเท่าใดนัก

คงจะมีก็แต่เจ้าบ่าวกับเจ้าสาว ที่รอคอยอรุณอยู่ด้วยใจระทึก รอคอยอีกร่างที่จะมาหลอมเป็นหนึ่งใจ รอคอยการเริ่มต้นที่จะเดินทางชีวิตคู่อันยาวไกล...

ก่อนขึ้นรถกลับออกจากหมู่บ้าน ผมเข้าไปลาแม่มานางหยิบขนม (เป็นขนมเมียน คล้ายข้าวต้มมัดแต่ห่อขนาดโตกว่าแซน ยาวเกือบเท่ากระบอกข้าวหลาม) ให้เราเก็บไว้กินแก้หิวกลางทาง พร้อมทั้งกำชับว่าถ้าว่างก็ให้

กลับมาเยี่ยมแม่อีก และบอกเพื่อนคนอื่น ๆ ที่เคยมาอยู่เป็นลูกแม่ให้มาเยี่ยมแม่บ้าง

อาศัยรถพ่วงำนันเส็งก็ แซ่ผ่าน ออกมาถึงตลาดท่าวังผา กล่าวคำอำลากับพี่ชูหมวง และพี่น้องเมียนอีก 4-5 คนที่ตรงนั้น ก่อนจากกันพี่ชูหมวงบอกว่า "คิดถึงกัน...จะให้ผมไปหาที่กรุงเทพฯ คงเป็นไปได้ ก็ขอให้รีนี้แหละเป็นฝ่ายมาเยี่ยมผม"

เราลองลงมาตามถนน เหมือนหยดน้ำที่ไหลรินจากป่าต้นน้ำ ผ่านลำน้ำน่าน ล่วงลงเจ้าพระยาจากป่าสู่เมือง จากความบริสุทธิ์สู่ความโสมม

พายุพัดที่เหิงผ่านอากาศสะอาด มาให้ควันทินทำร้ายจากหมู่บ้านที่ยังเปี่ยมความห่วงหาอาหาร มาสู่เมืองอันจอแจแต่ไม่รู้จักกัน

ผมหยิบขนมที่แม่ให้มา คลี่ใบไม้ที่หุ้มห่อออก เป็นขนมที่ทำด้วยข้าวเหนียวคลุกกับถั่วถ่านของฟางข้าว ห่อด้วยกาบใบไม้ มัดด้วยเชือกไม้ไผ่ แล้วต้มเหมือนข้าวต้มมัด

ข้าวเหนียวเรียงเม็ดเกาะกันแน่น ถั่วสีดำเกาะอยู่บนผิวสีขาวนวลของเมล็ดข้าว

ผมคิดถึงรอยคว้นไพนบนฝานบ้านพี่ชูหมวงจับหัวใจ

